

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันธุรกิจให้บริการด้านสุขภาพได้ขยายตัวและเติบโตขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจสปา ถือว่าเป็นธุรกิจใหม่ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากและสามารถสร้างรายได้ให้กับธุรกิจ ธุรกิจสปาจึงเจริญเติบโตและขยายตัวขึ้นอย่างต่อเนื่อง เหตุผลหนึ่งอาจจะเป็นเพราะทุกคนใส่ใจกับสุขภาพและดูแลตัวเอง การรักษาสุขภาพโดยวิถีธรรมชาติบำบัด เพื่อเสริมสร้างสุขภาพให้แข็งแรงมากยิ่งขึ้น

SPA ย่อมาจากภาษากรีกที่ว่า Sanus Per Aquam หมายถึง การดูแลสุขภาพโดยการใช้น้ำ ซึ่งช่วยให้มีสุขภาพที่ดีและผ่อนคลาย ตามคำนิยามที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป สปา หมายถึงการบำบัดดูแลสุขภาพองค์รวมด้วยวิธีการแพทย์ทางเลือกอื่น ๆ โดยใช้ศาสตร์สัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส สร้างภาวะสมดุลระหว่างร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ อารมณ์ สปาเป็นการบำบัดแบบองค์รวมที่เน้นการป้องกันการเจ็บไข้ได้ป่วยมากกว่าการรักษาที่อาการ สปา คือ สถานที่ ที่บำบัดรักษาหรือให้ความผ่อนคลายด้วยการใช้ธรรมชาติบำบัด (Holistic Medicine)

ในปัจจุบันได้มีการบำบัดด้วยธรรมชาติอย่างกว้างขวาง แล้ววัตถุประสงค์หลัก คือ การสร้างความสมดุลระหว่างร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ อารมณ์ ซึ่งตรงนี้ก็ คือ การควบคุมและทำให้เกิดสมดุลในตัวเอง ฉะนั้นสปาจึงเป็นการป้องกันก่อนที่จะเกิดโรคร้ายไข้เจ็บ การใช้ธรรมชาติบำบัดเป็นส่วนสำคัญในการที่จะนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดี สปาเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมไม่ใช่แค่จุดใดจุดหนึ่ง และยังได้เน้นถึงการดูแลทางด้านกายภาพของร่างกายและจิตใจ เพราะด้านจิตใจหากสุขสบายผ่อนคลาย ไม่มีความเครียดย่อมไม่ก่อให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บขึ้นมาเบียดเบียน ในทางตรงกันข้ามหากอารมณ์ หรือจิตใจเกิดความไม่สบายขึ้น ทำให้เกิดความเครียด ย่อมส่งผลให้เกิดความไม่สบายขึ้นทางกายด้วย

ธุรกิจสปาจะมีหลายองค์ประกอบ การดูแลเอาใจใส่ก็เป็นองค์ประกอบหนึ่ง การดูแลเอาใจใส่ทำให้คน ๆ หนึ่งมีความสุข ผ่อนคลาย โดยอาจจะใช้มือเพื่อเป็นการบำบัดจะเป็นการนวดตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมนุษย์ เพราะในการนวดจะมีความร้อนหรืออุณหภูมิที่เหมาะสมสามารถสัมผัสผ่านความรู้สึกทางผิวหนังได้ การสัมผัสสามารถสร้างความรู้สึกรอบอุณแก่ผู้ถูกสัมผัส เป็นการสื่อกระแสจิตใจโดยผ่านทางสัมผัสระหว่างกัน จุดนี้เป็นสิ่งสำคัญเป็นการสร้างความรู้สึกที่ดีให้แก่ลูกค้า เป็นการผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ระบบการหมุนเวียนของเลือด นอกจากนี้

เรื่องของสุขภาพแล้ว สปายังครอบคลุมถึงในส่วนของความงามเช่นกัน ความงามเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากพื้นฐานของการมีสุขภาพกายและใจที่ดี เช่น การนวดหน้า กดจุดหน้า ในขณะที่เดียวกันก็มีศาสตร์ที่ช่วยบำบัดทำให้ผิวพรรณผ่องใส เปล่งปลั่ง ดังนั้นจึงถือได้ว่า ธุรกิจสปา กลายเป็นทางสายใหม่ในธุรกิจสุขภาพเพราะเป็นทางแห่งการบำบัดฟื้นฟูสุขภาพและผิวพรรณอย่างยั่งยืน และมีผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติหลากหลายชนิดมาเป็นปัจจัยการผลิตและการให้บริการ

สปา แบ่งได้ตามรูปแบบการให้บริการเป็น 7 ประเภท¹ คือ

1. Club Spa เป็นสปาที่มุ่งเน้นการออกกำลังกายเสริมสร้างสมรรถนะในความแข็งแรงของร่างกายและมีการให้บริการด้านการนวด การอบไอน้ำ การอบเซาน่า การแช่น้ำร้อน-น้ำเย็น รวมถึงโยคะ หรือการออกกำลังกายอื่น ๆ สปาประเภทนี้จะไม่มีห้องพักให้บริการ

2. Cruiseship Spa เป็นสปาที่ให้บริการอยู่ในเรือ โดยเน้นการผ่อนคลายด้วยการออกกำลังกาย โภชนาการบำบัด ความงาม การนวด หรือการทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ทำให้จิตใจสงบ แนวโน้มสปาประเภทนี้ได้รับความนิยมมากขึ้น

3. Mineral Spring Spa เป็นสปาที่ใช้น้ำพุร้อนหรือน้ำแร่เพื่อการบำบัดโดยเฉพาะ นอกเหนือจากการแพทย์ทางเลือกอื่น ๆ ส่วนมากจะเป็นสปาที่อยู่ใกล้หรือใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำแร่ หรือน้ำพุร้อนจากธรรมชาติ

4. Destination Spa เป็นสปาที่เน้นการพักผ่อนระยะยาวเพื่อทำกิจกรรม เพื่อสุขภาพอย่างต่อเนื่อง มีการให้คำปรึกษาแนะนำการดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การนวด การโภชนาการบำบัดหรือกิจกรรมอื่น ๆ สปาประเภทนี้มีที่พักค้างคืนไว้รับเฉพาะลูกค้าที่มาใช้บริการสปาโดยตรงเท่านั้น ลูกค้าของสปาประเภทนี้จะเข้าไปแรมเฉพาะเพื่อดูแลสุขภาพ และการพักผ่อนระยะยาว เช่น 3 เดือน หรือ 1 เดือน เป็นต้น

5. Hotel and Resort Spa เป็นสปาที่ดำเนินกิจการตามรีสอร์ทหรือโรงแรม โดยเสนอบริการหลักได้แก่ การออกกำลังกาย การนวด การอบตัว โภชนาการบำบัด ผู้ที่มาใช้บริการส่วนใหญ่มักจะเป็นลูกค้าที่มาใช้บริการของทางโรงแรม หรือ รีสอร์ทนั้น ๆ ก็ได้

6. Day Spa เป็นสปาที่สามารถดำเนินการได้ตามที่พักอาศัย อาคารพาณิชย์ ห้างสรรพสินค้า มีบริการหลัก คือ การนวดน้ำมัน นวดไทย นวดฝ่าเท้า นวดหน้า การอบไอน้ำ การอบเซาน่า เพื่อให้ความรู้สึกผ่อนคลาย โดยผู้ให้บริการจะให้บริการเป็นระยะสั้น ๆ ประมาณ 1-5 ชั่วโมง ไม่มีสถานที่พักค้างคืน

¹ สถาบัน ลานนา สปา, ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจสปา, 2547, หน้า 17-18.

7. Medical Spa เป็นสปาที่เน้นการบำบัดสุขภาพซึ่งอาจเป็นแพทย์แผนปัจจุบัน หรือ แพทย์ทางเลือก การให้บริการจะเน้นเชิงการแพทย์ เน้นเพื่อการรักษาพยาบาล โดยจะต้องมีแพทย์ เป็นผู้ควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดซึ่งต้องใช้องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องแพทย์ค่อนข้างมากเพื่อให้ เกิดความปลอดภัยแก่ลูกค้า เช่น คุณเลให้มีการใช้เครื่องมือทางการแพทย์อย่างปลอดภัย ตลอดจน การจัดโปรแกรมรักษาพยาบาล ฟันฟูสุขภาพ ให้แก่ผู้ป่วย ผู้สูงอายุ เป็นต้น

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดหนึ่งที่รัฐบาลให้การสนับสนุนและผลักดันให้เป็นศูนย์กลาง สปาของประเทศ เพราะเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีรายได้หลักจากการท่องเที่ยวและมีนักท่องเที่ยว มาเที่ยวเป็นจำนวนมากในแต่ละปี นอกจากนี้แล้ววัฒนธรรมล้านนาก็ยังเป็นภูมิปัญญาที่ยอมรับของคน ทั่วไป การนำเอาภูมิปัญญาล้านนามาประยุกต์ใช้กับธุรกิจสปา ได้แก่ การนวด สมุนไพร การบำบัด โดยแพทย์ทางเลือก ผสมกับศิลปวัฒนธรรมล้านนา สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้ธุรกิจสปาอีกทางหนึ่ง ปัจจุบันในจังหวัดเชียงใหม่มีธุรกิจสปาเปิดดำเนินการมากมาย และมีหลายประเภท ทำให้มีความแตกต่างในด้านการลงทุน ด้านมาตรฐานการให้บริการ ราคา ค่าบริการ และมาตรฐานของวัตถุดิบที่ใช้ประกอบการให้บริการ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาต้นทุนของธุรกิจสปาประเภท เดย์สปา เนื่องด้วยสปาประเภทดังกล่าวเป็นธุรกิจที่เหมาะสมสำหรับผู้ลงทุนโดยทั่วไป เป็น วิชาธุรกิจขนาดย่อม(SMEs) ซึ่งใช้เงินลงทุนที่ไม่สูงเกินไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาต้นทุน ผลตอบแทน และระยะเวลาคืนทุน ของธุรกิจสปา ประเภทเดย์สปา ในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจในการลงทุนทำธุรกิจเดย์สปา

ขอบเขตและวิธีการศึกษา

1. ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาถึงการดำเนินกิจการ ศึกษาถึงรายได้ ค่าใช้จ่ายในการลงทุน ค่าใช้จ่ายในการ ดำเนินงาน ทั้งค่าใช้จ่ายคงที่ ค่าใช้จ่ายผันแปร การคิดต้นทุน และผลตอบแทนที่ได้รับของ ธุรกิจสปา ประเภทเดย์สปาในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีขอบเขต ดังนี้.-

- 1.1 ศึกษาถึงแหล่งที่มาของรายได้ ของธุรกิจเดย์สปา ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 ราย

1.2 ศึกษาถึงต้นทุนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องพร้อมอัตราผลตอบแทนที่ได้รับของธุรกิจเคย์สปาในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 20 ราย

1.3 ศึกษาถึงการดำเนินงานของธุรกิจ ในด้านโครงสร้าง และการประกอบกิจกรรมของธุรกิจเคย์สปาในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 20 ราย

1.4 ศึกษาถึงปัญหา ความเสี่ยง ปัจจัยที่มีผลกระทบในธุรกิจสปา เพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการพิจารณาในการทำธุรกิจเคย์สปา

1.5 ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2548 ถึง วันที่ 31 กรกฎาคม 2548

2. วิธีการศึกษา

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

- เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ของธุรกิจเคย์สปา ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 ราย (ข้อมูลจากฝ่ายวิชาการสมาคมไทยล้านนา สปาและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่, กรกฎาคม 2547) เพื่อสอบถามถึงรายละเอียดการให้บริการค่าใช้จ่าย ในการใช้บริการ ต้นทุนโดยเฉลี่ยในการประกอบธุรกิจ

- เก็บข้อมูลจากการออกแบบสอบถาม ผู้ใช้บริการ ประชาชนทั่วไป จำนวน 300 ราย โดยการสอบถาม สัมภาษณ์ ผู้ที่ให้บริการ และประชาชนทั่วไปในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ถึงมูลเหตุจูงใจใช้บริการในธุรกิจสปา เพื่อดูแนวโน้มของธุรกิจในอนาคต

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร วารสารต่าง ๆ รวมทั้งจากรายงานการวิจัย การค้นคว้าอิสระ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ และสอบถาม ผู้ประกอบการ มาวิเคราะห์เพื่อคำนวณ หาระยะเวลาคืนทุน (Payback Periods) มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value Method) และ อัตราผลตอบแทนที่แท้จริง (Internal Rate of Return) และนำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามผู้ให้บริการ ประชาชนทั่วไป เพื่อศึกษาถึงแนวโน้มของตลาดในอนาคต

2.4 การรายงานผลการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ จะรายงานผลการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 6 บท ดังต่อไปนี้
บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา

บทที่ 4 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจสปา

บทที่ 5 การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของธุรกิจสปา ประเภทเดย์สปา

บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

นิยามศัพท์

สปา หมายถึง สถานบริการเพื่อสุขภาพ หรือ สถานพยาบาลที่ให้บริการลูกค้าทั่วไป ด้วยศาสตร์การนวดเพื่อสุขภาพ การปฏิบัติต่อร่างกายเพื่อสุขภาพ (Body Care and Treatment) และ การใช้น้ำเพื่อสุขภาพเป็นบริการหลัก โดยให้ความสำคัญต่อการสร้างความสมดุลของร่างกาย ความคิดและจิตใจเพื่อให้เกิดความผาสุกของชีวิตโดยมีองค์รวมของสุขภาพที่สมบูรณ์

เดย์สปา (Day Spa) หมายถึง สปาที่สามารถดำเนินการได้ตามที่พักอาศัย อาคารพาณิชย์ ห้างสรรพสินค้า โดยผู้ให้บริการจะให้บริการเป็นระยะเวลาสั้น ๆ ประมาณ 1-5 ชั่วโมง ไม่มีสถานที่พักค้างคืน

ต้นทุน หมายถึง จำนวนเงินที่ลงทุน เพื่อให้สถานบริการสามารถเปิดให้บริการได้ และรวมถึงค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปในกิจกรรมนั้น

ผลตอบแทน หมายถึง ผลต่างระหว่างรายได้ กับ ค่าใช้จ่าย เป็นผลประโยชน์ที่ผู้ลงทุน จะได้รับในการทำธุรกรรมดังกล่าวจากการลงทุนในโครงการนั้น ๆ

มูลค่าปัจจุบันสุทธิ หมายถึง การคำนวณหาผลต่างระหว่างมูลค่าปัจจุบันของ ผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต ตามอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่ต้องการ หรือ ตามอัตราค่า ของทุนที่ประมาณไว้กับเงินที่จ่ายลงทุนครั้งแรก

อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน หมายถึง การคำนวณหาอัตราผลตอบแทนที่จะได้รับ จากการลงทุน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิดต้นทุน ของธุรกิจสปา
2. ทำให้ทราบถึงผลตอบแทนที่ได้รับจากการดำเนินธุรกิจสปา
3. ทำให้ทราบถึงแนวโน้มการตลาดในอนาคตของธุรกิจสปา
4. เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบธุรกิจ และเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการลงทุน ของผู้ประกอบการที่สนใจในธุรกิจสปา